

Úvodné slovo

Lysák

Najväčším štátnym sviatkom Slovenskej republiky – 1. januárom 2007 - sme naštartovali **šestnásty rok samostatného fungovania v spoločenstve suverénnych národov.**

Pre členov a sympatizantov Nezávislého združenia ekonómov Slovenska – NEZES je o to vzácnejší, že potvrdzuje správnosť myšlienky,

s ktorou sme naše Združenie začali utvárať už koncom 1989. roka. Bola to myšlienka nutnosti vymaniť slovenskú ekonomiku i národ z druhoradého postavenia v štáte a znova žiť a pred svetom opäť vystupovať pod vlastným menom, V pevnom presvedčení, že na to máme ľudský i hmotný potenciál. To sa aj plne potvrdilo a naša vďaka patrí všetkým, ktorí prejavili štátnickú múdrosť i odvahu a bez krviprelievania (hoci za cenu mnohostomiliárdových strát) dokázali uspieť v rozdelení tzv. federácie a naštartovaní úspešného fungovania obnovennej samostatnosti už po niekoľkých rokoch. Napriek zúrivým atakom zvonku i zvnútra katastrófickej scenáre sa ich tvorcom nenaplnili. SR uspela i na medzinárodnej scéne. Aktívne pôsobí vo vyše osemdesiatich významných medzinárodných organizáciách, vrátane postu nestáleho člena Bezpečnostnej rady OSN.

Na druhej strane, Slovensko i v prvej dekáde 21. storočia prekonáva neblahé relikty dlhého obdobia nesamostatnosti ale i vlastných chýb v podobe zdegradovanej štruktúry hospodárstva, vysokej nezamestnanosti a nízkych miezd, čo vyháňa za prácou do sveta viac ľudí ako za veľkej hospodárskej krízy v minulého storočia. Nádejou na riešenie týchto problémov je vláda na čele s premiérom Róbertom Ficom, ktorá si dala vcelku ambiciózny program, ktorý sme aj my privítali. Aj nedávno Národnou radou prijatý štátny rozpočet je ladený v konštruktívnom duchu, čo nepopiera ani terajšia opozícia.

Prirodzene, radi by sme videli zo strany vlády intenzívnejšiu podporu vedy a výskumu, školstva i zdravotníctva.

Plne sa zhodujeme s úsilím premiéra a vlády vypracovať dlhodobú stratégiu rozvoja Slovenskej republiky. Podobne NEZES odporúčalo pred 2 rokmi vypracovať stratégiu, ktorá by neslúžila len aktuálnym politickým štruktúram, ale bola by základnou orientáciou a pojivom kompetentných síl SR v dlhodobom horizonte s cieľom priblížiť sa výkonnosťou a kvalitou života vyspelým európskym štátom. To si však, podľa nášho názoru, vyžaduje principiálne odlišné ako doteraz aj organizačno-inštitucionálne i personálne riešenia.

NEZES je pripravené a ochotné sa na týchto odborných programových činnostiach svojím vedeckým a odborným potenciálom podieľať. A naše SILOČIARY

budú našich čitateľov o týchto i ďalších aktivitách radi informovať.

Všetkým našim čitateľom a priaznivcom želáme popri dobrom zdraví veľa úspechov i pohody po celý 2007. rok.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.
predseda Rady NEZES

Ekonomický komentár

Energetická závislosť a problém efektívnej spotreby energie.

Práve skončená ropná vojna Ruska s Bieloruskom či nedávna plynová vojna medzi Kyjevom a Kremľom sa stali podnetom na strategické úvahy na úrovni EÚ o zabezpečení stabilného zásobovania energiami.

Európska komisia následne zverejnila začiatkom roka návrh energetickej stratégie Európskej únie. Podľa neho musí únia do roku 2020 znížiť objem emisií skleníkových plynov o 20 percent. Prioritou novej energetickej politiky 27-členného bloku je boj proti globálnemu otepľovaniu. Medzi ďalšie dôležité body patrí zníženie závislosti od dodávateľov mimo únie a oslabenie dominancie veľkých energetických spoločností. Súčasťou navrhovanej energetickej stratégie EÚ je zníženie podielu elektrickej energie vyrobenej z plynu, uhlia a jadrovej energie a zvýšenie podielu výroby energie z obnoviteľných zdrojov. Európska komisia uvažuje o tom, že do roku 2020 by malo 20 percent elektrickej energie vyrobenej v EÚ pochádzať z obnoviteľných zdrojov.

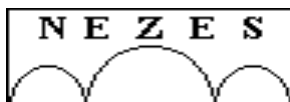
Nadalej však pretrvávajú rozdielne diskusie na riešenie daného problému, kancelárka Angela Merkelová ako šéfka rotujúceho predsedníctva EÚ na pozadí tejto krízy povedala, že „sa musí uvažovať o následkoch odpojenia atómových elektrární“.

Podľa názoru zástancov atómovej energie neexistuje realistická možnosť ich nahradenia. Alternatívna energia je drahá, ďalšia výstavba uhoľných elektrární by narušila európske a globálne plány o znižovaní emisií oxidu uhličitého a nové plynové elektrárne by zvýšili závislosť od dodávok ruského zemného plynu. Oponenti dôvodí, že atómová energia je mimoriadne riziková. Sú presvedčení, že alternatívne zdroje a nové elektrárne ju dokážu nahradiť.

V kontexte spomínaných úvah a návrhov je potrebné sa pozrieť v porovnaní na situáciu aká je u nás. Podľa najnovších údajov EK (vrátane Bulharska a Rumunska), má Slovensko vysokú energetickú náročnosť výroby v porovnaní s veľkou väčšinou členov EÚ. Viac energie na jednotku HDP vynaložia len Litva, Estónsko a uvedené dva nové členské štáty EÚ.

O nič lepšie na tom nie sme ani z hľadiska diverzifikácie dovozu zemného plynu a ropy. Slovensko dováža 100

Barič

percent zemného plynu a 99 percent ropy z jednej krajiny, v oboch prípadoch z Ruska. S výnimkou dovozu ropy do Maďarska nás naši susedia v diverzifikácii predstihli: v Maďarsku bol podiel dovozu zemného plynu a ropy z Ruska na celkovom dovoze týchto komodít do krajiny 98 a 81, v Poľsku 96 a 63 percent, v Českej republike 69 a 74 percent a v Rakúsku 16 a 82 percent.

Slovensko má v porovnaní so susedmi menej diverzifikovaný, a viac od jedného druhu paliva závislý spôsob výroby elektrickej energie. V regióne sme na prvom mieste, keď sa u nás z jadra vyrába 56 percent elektrickej energie (Maďarsko 35, Česko 31). Jadrová energia má nesporne svoje výhody, ale pri poruche či havárii môže byť takto vysoký podiel potenciálne i vážnym problémom.

Pre slovenských výrobcov z toho všetkého vyplýva jasný záver. Prvoradým záujmom je zabezpečiť dostatok energie za ceny porovnateľné alebo nižšie než majú ich konkurenti v zahraničí. Jediným spôsobom, akým môžu slovenské podniky zostať konkurencieschopné v medzinárodnom meradle sú však investície do energeticky menej náročných technológií. To by malo byť jedným z hlavných cieľov hospodárskej politiky slovenskej vlády, predovšetkým jej energetickej politiky.

Ing. Ondrej Barič, PhD.

Rezervované pre makroekonomiku

K vývoju ekonomiky SR v roku 2006

Banko

Podľa predbežných štatistických údajov a kvalifikovaných odhadov ekonomika v roku 2006 si udržala dynamiku rastu z predchádzajúcich rokov a túto ďalej zvýšila.

HDP na ročnej báze vzrástol o cca 7,8% – 7,9% (rok 2006 – 6%), priemyselná produkcia zhruba o 10% pri rýchlejšom raste produkcie priemyslu. Vysoký rast zaznamenala i stavebná produkcia. Vzrástla zamestnanosť, pričom miera nezamestnanosti podľa metodiky Ministerstva práce klesla na cca 10,2% (cca 13,4 % podľa metodiky ŠŠU). Reálna mzda vzrástla približne o 3,3 % (nominálna o 6%), pričom rast produktivity práce bol v predstihu pred rastom miezd. Inflácia na ročnej báze činila zhruba 4,5 % .

Podľa údajov Ministerstva financií SR priaznivý vývoj makroekonomických ukazovateľov sa pozitívne premietol aj do plnenia štátneho rozpočtu za rok 2006. Príjmy štátneho rozpočtu boli o 19,26 miliardy vyššie ako sa plánovalo a naopak výdavky oproti plánu poklesli o 6,35 miliardy. V súhrne to znamená, že plánovaný schodok vo výške 57,5 miliardy Sk poklesol o cca 26 miliárd Sk. Je preto predpoklad, že deficit štátneho rozpočtu ako podiel na

HDP bude , činiť len cca 2,5%. Je to podstatne menej ako bol plán i priebežné odhady (nad 3%).

Aj keď celkovo ide o veľmi dobré makroekonomické proporcie preceňovať ich a tobôž očakávať, že sa budú trvalejšie opakovať nemožno. Ešte tak maximálne v roku 2007, pre ďalšie roky však treba sa pripraviť na nižšiu dynamiku rastu. Prečo ?

Ekonomika SR ako vysoko otvorená ekonomika profitovala z rastu HDP celej EÚ 25 o cca 2,8%, zvlášť Nemecka a Rakúska. Tento rast bol podmienený rastom ekonomiky USA, ktorá však od polovice roku 2006 spomaľuje. Rovnako pre rok 2007 sa predpokladá pokles rastu EÚ 15 i 25.

Na raste ekonomiky sa podieľal tiež rast investičných aktivít spojených predovšetkým so zahraničnými kapitálovými zdrojmi a prílevom zahraničných investícií. Tieto však výškou a rozsahom nemusia byť opakovateľné a domáci zdroj investícií v podobe miery úspor obyvateľstva na HDP postupne klesá. Zároveň rastie zadlženosť obyvateľstva. Do určitej miery to skresľuje aj samotný rast HDP, keď tento ťahal fixný kapitál cez rast zásob a spotrebiteľský dopyt. To nemusí byť opakovateľné. Navyše smerovanie investícií zásadne nemení štruktúru ekonomiky v celom a táto úloha je stále pred nami. Signalizujú to aj výsledky zahraničného obchodu za rok 2006, ktorý na ročnej báze vykázal jedno z najvyšších záporných sald vo výške cca 86 miliárd Sk. Buď sa tu ešte neprejavil prínos nových automobilových kapacít (PSA vyrobili cca 56 tisíc a KIA zhruba 6 tisíc vozidiel) a tieto stále dovážali technológie a zásobne agregáty. Je tiež možné, že je tu nepriaznivý pomer medzi vnútro koncernovými vysokými cenami dovážaných agregátov a nízkymi cenami dodávok od slovenských subdodávateľov, čo záporne vplýva na saldo zahraničného obchodu.

Výsledky ekonomiky boli tiež priaznivo ovplyvnené svetovými cenami ropy a plynu a pre časť firiem, hlavne importujúcich aj spevňovaním kurzu slovenskej koruny. Exportujúcim firmám sa však zhoršili podmienky konkurencieschopnosti. Tieto podmienky ťažko predvídať, ale ako ukazuje aj globálna politicko – ekonomická situácia pre rok 2007 sú ťažko opakovateľné.

Samozrejme pod priaznivý ekonomický vývoj v roku 2006 sa podpísal rad ďalších faktorov. V súhrne so zohľadnením všetkých faktorov možno spraviť jeden všeobecný záver. Ak sa má ekonomika Slovenska ďalej dynamicky rozvíjať aj po odznení generujúceho vplyvu zahraničných investícií zvlášť nových automobiliek, musia vládne štruktúry nájsť systém ako podporiť rozvoj inovácii vyšších radov a spolu s podnikateľskou sférou hľadať možnosti reštrukturalizácie k vyššej sofistikácii výrob a služieb domácich podnikateľských subjektov. Takáto podpora nemôže byť limitovaná výškou investície (200 mil. Sk), čo zvýhodňuje zahraničný kapitál. Stručne povedané – rozvoj poznatkov sa musí prejavovať nielen vo vzdelanosti, ale cez podporu výskumu a vývoja v kvalite a technicko – technologickej úrovni produkcie. Ináč nám

vzdelaní ľudia utečú tam, kde budú môcť uplatniť svoj talent a kreativitu.

Ing. Anton Bonko

Medzinárodné ekonomické vzťahy

Afrika - perspektívy spolupráce s Európskou úniou

Lysák

Pozorní čitatelia SILOČIAR už mali možnosť postrehnúť informácie o úvahách strategických investorov, ktorí *po Číne a Indii budú smerovať obrovské investičné prostriedky na africký kontinent*. Naznačujú to aj viaceré aktivity lídrov európskych mocností a samotnej Európskej únie. Britský premiér Tony

Blair to na minuloročnom (január 2006) rokovaní Svetového ekonomického fóra v Davose zdôraznil ako *jednu z priorít vo vonkajších vzťahoch EÚ*. Prednedávnom sa aj komisárka pre vonkajšie vzťahy EÚ, Benita Ferrero-Waldner na stretnutí EuroMed vyjadrila, že energie sa v "Politike susedstva EÚ" stanú prioritnou oblasťou.

Aké sú dôvody zmeny doterajších viac-menej vlažných postojov voči čiernemu kontinentu? Kontinentu málo prebádanému, hoci na jeho pôde prekvitala jedna z najstarších ľudských civilizácií – egyptská.

Ukazuje sa totiž, že narastajúca **potreba a obavy z nedostatku surovinných a hlavne energetických zdrojov** nútia nás Európanov poohliadnuť sa oveľa dôslednejšie po predpokladoch kooperácie s južným susedom nášho kontinentu, s ktorým nás prepája predovšetkým Stredozemné more. Oba kontinenty sa k sebe najviac (14 km) približujú Gibraltárskym prielivom. Uveďme si teda aspoň základnú charakteristiku Afriky.

Afrika je svojou rozlohou 30 miliónov km² tretí (Ázia 43 miliónov km², Amerika 42 miliónov km²) a počtom obyvateľov približne 680 miliónov sa radí na druhé miesto na svete - za Áziu. *Afrika má 40% obyvateľstva v predproduktívnom veku (0-14 rokov) a 6% obyvateľov starších ako 60 rokov.*

K Afrike patrí veľa ostrovov, najväčším z nich je Madagaskar (60.000 km²), ktorý je od Afriky oddelený Mozambickou úžinou. Celkove sa Afrika člení na 3 oblasti: 1. Atlas - na severozápade, 2. Tabulová Afrika - Saharsko-

sudánska plošina, Hornoguinejská vysočina, Konžská a **Kalaharská panva** (3 milióny km²) - na juhu - až 40% svetových vodných zdrojov a Madagaskar, 3. Východná Afrika - Etiópska vysočina a Somálsky polostrov.

Africký kontinent je bohatý na nerastné suroviny.

K najvýznamnejším patrí ťažba diamantov (Zair, JAR), bauxit, ropa, plyn, zlato, platina, strategické suroviny - urán, thórium, vanádium, ďalej kobalt, nikel, meď, chrómová ruda, antimónová ruda, železná ruda a iné.

Európska únia v súčasnosti dováža takmer **15% ropy a plynu z Afriky** a je pravdepodobné, že toto kvantum sa podstatne zvýši. EÚ totiž plánuje investovať na severe Afriky do infraštruktúry. Budú to, napr. ropovody smerom do Španielska a Talianska. EÚ zvažuje aj možnosť vybudovania tzv. trans-saharského ropovodu. Tento projekt by Európe umožnil dovážať nigérijský plyn cez Alžírsko. Pritom Alžírsko je už teraz tretí najväčší dodávateľ plynu do EÚ, po Rusku a Nórsku.

Spolupráca EÚ s Afrikou sa rozvíja aj v ďalších oblastiach. V líbyjskom Tripolise sa 22.-23. novembra 2006 uskutočnila *prvá konferencia EÚ a Africkej únie (AÚ) na tému migrácie*. Africkí a európski ministri prijali **Spoločnú deklaráciu EÚ a Afriky o migrácii a rozvoji**, v ktorej sa zhodli na užšej spolupráci v boji proti nelegálnej migrácii prostredníctvom rozvoja. Na konferencii sa posudzoval aj „únik mozgov“, ktorý „môže mať vážne dopady na Afriku“. V spoločnej deklarácii sa obidve strany „zaviazali k podpore politik a reforiem na zníženie úniku mozgov“, a to prostredníctvom ekonomického rozvoja, rozvoja ľudského kapitálu, posilnenia vzdelávacích systémov a „podporných programov pre podporu mobility a dočasný návrat členov diaspory s potrebnými zručnosťami do krajín pôvodu, aby tak prispeli k vytváraniu kapacít (pre rozvoj)“.

Únia však na konferencii odmietla návrh ministrov AÚ na vytvorenie špeciálneho rozvojového fondu, financovaného Úniou, ktorý by slúžil pre projekty určené na prevenciu odchodu mladých Afričanov do Európy. Takýto fond by mohol byť eventuálne vytvorený z príspevkov európskych a afrických štátov, ako aj medzinárodných partnerov a finančných inštitúcií.

Napriek veľkému bohatstvu prírodných zdrojov, úroveň ekonomiky veľkého počtu štátov (s vysokou zadlženosťou) a životná úroveň veľkého podielu obyvateľstva, najmä strednú afrického kontinentu, patrí k najnižším na svete. **Pomoc Afrike** financuje Európska komisia **z Európskeho rozvojového fondu** (European Development Fund - EDF). Na tvorbe v poradí 10. EDF sa bude finančne podieľať aj SR. Už v roku 2006 EK zostavila rámcové programy a priority pre štáty Afriky, karibskej a tichomorskej oblasti (ACP). Slovenská bilaterálna pomoc najefektívnejšie uplatňuje svoj potenciál a komparatívne výhody v štátoch západného Balkánu a strednej Ázie. Bude však stále aktívnejšia aj v afrických štátoch. Medzi slovenskými teritoriálnymi prioritami sú od roku 2003 Sudán, Keňa a Mozambik. V júni 2005 podpísala SR revidovanú „**Dohodu z Cotonou** o partnerstve medzi členmi

skupiny afrických, karibských a tichomorských štátov na jednej strane a Európskym spoločenstvom a jeho členskými štátmi na strane druhej“. Dokument vymedzuje okrem iného aj rozvojové vzťahy SR s Afrikou. Slovensko je jedným z prvých štátov EÚ, ktorý revidovanú dohodu ratifikoval. Hlavnou prioritou slovenskej ODA v tejto oblasti v roku 2006 bolo: Zostaviť slovenskú rozvojovú stratégiu pre Afriku vychádzajúc z doterajšieho pôsobenia a zo Stratégie EÚ pre Afriku. Stane sa základom rozvoja spolupráce SR s vybranými štátmi ASfriky na dlhodobú perspektívu.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Medzinárodné politické vzťahy

Zahraničná politika USA na rázcestí (2.časť)

Hrivík

Uvedené hodnotenia kladú dôraz na veľmi odlišné faktory pri predvídaní a vysvetľovaní medzinárodného chovania USA. Realistické zameranie, ktoré dominuje v súčasnej zahraničnej politike USA, zdôrazňuje vojenskú moc a často ju rozširuje na všetky komponenty štátnej moci, obzvlášť na medzinárodnú ekonomickú moc.

V súčasnosti môže ekonomický nátlak znamenať viac ako vojenská kapacita, ale donucovací význam vojenskej sily nikdy nezanikne. Preto sa napríklad Marshallov plán z roku 1947 ale aj iné dodávky zahraničnej pomoci môžu interpretovať skôr ako mocenské nástroje než štedré a humánne gestá.

Kľúčové premenné pre liberálnu a realistickú (mocensko-politickú) interpretáciu sú najmä politické, až potom ekonomické. Princípy amerického liberalizmu boli v posledných desaťročiach podrobené ťažkým skúškam – vojnami vo Vietname, Afganistane a Iraku. Jedným z dôsledkov prehranej vojny vo Vietname bolo poučenie, že demokracia sa nemôže len tak jednoducho exportovať do krajín rozvojového sveta. Prezident Bush a jeho neokonzervatívci (D. Rumsfeld, P. Wolfowitz, C. Riceová a ďalší) akoby zabudli na trpkú „vietnamskú skúsenosť“ a mali problém pochopiť katastrofálne dôsledky svojho rozhodnutia vojensky napadnúť Irak. Nekonečné boje a teroristické prepady v Iraku už pridlho zaťažujú verejnú mienku v USA. Vývoj sa tam stále viac podobá situácii, aká pred rokmi postihla sovietsku armádu po okupácii Afganistanu. Irak sa stal centrom, kam sa neustále presúvajú extrémni islamistickí bojovníci zo zahraničia. Navyše, na mnohých miestach bojové prepady a atentáty prerástli do etnicko-náboženskej vojny vraždením civilného obyvateľstva. Straty americkej armády neustále rastú, avšak ich dosah na americkú verejnosť nie je taký silný ako za vojny vo Vietname, pretože súčasní vojaci sú profesionáli a nie odvedenci z občianskeho života. B. Woodward, americký mienkotvorný novinár, podrobil administratívu

prezidenta Busha zdruvujúcej kritike a označil ju za zbierku diletantov neschopných riešiť žiadnu situáciu v Iraku, ktorú sami spôsobili. K zlyhaniu Bushovej politiky v Iraku sa pripája i neúspešná politika Washingtonu proti prvým jadrovým skúškam Severnej Kórey či „nukleárnej tvrdohlavosti“ Iránu.

Doterajšia politika amerického prezidenta výrazne otravuje transatlantickú spoluprácu medzi USA a Európou, najmä v rámci NATO, ktoré je nepriaznivo zasiahnuté Bushovým unilateralizmom. Aliancia si musí urýchlene nájsť novú, globálnejšiu úlohu, podobne ako po páde železnej opony na začiatku 90. rokov, ináč ju čaká postupný zostup do pozície bezvýznamnej organizácie. Dnes stojí NATO mimo strategických rozhodnutí a stáva sa viac-menej skromným „hasiacim doplnkom“ v rukách málo zodpovedných politikov. Kľúčovým testom pre alianciu je Afganistan, kde oneskorene prevzala velenie medzinárodného vojenského kontingentu ISAE a kde si nemôže dovoliť prehrať. Európski členovia NATO, odvolávajúci sa na doložku Charty OSN o spoločnej obrane, poskytli USA pomoc v Afganistane, kde je v súčasnosti okolo 32 tisíc vojakov aliancie. Aj napriek tomu sa vojna v Afganistane nevyvíja dobre a úspech nie je zaručený. Porážka by bola katastrofou pre USA i NATO. Podľa J. S. Nyea, profesora Harvardovej univerzity, jednou z vysokých cien, ktoré si vyžiadala chybná iracká politika Bushovej administratívy, bolo odvedenie pozornosti a zdrojov od spravodlivej vojny v Afganistane. Keby bola len malá časť peňazí a síl vynaložených v Iraku venovaná Afganistanu, súčasná hrozba obrody Talibanu a Al-Kaidy by nemusela byť taká veľká. Ako môže NATO so stabilizáciou Afganistanu uspieť, ak nie je ochotné vyčleniť viac vojakov a zaistiť veliteľom viac flexibility? Komplikované zostavovanie kontingentu aliancie len potvrdzuje nezáujem či nedostatok politickej vôle na strane európskych spojencov, najmä Francúzska a Nemecka. Bolo by preto vhodné, aby sa na rokovací stôl dostala konečne aj otázka komunikácie aliancie s EÚ. Je priam neveriteľné, že dosiaľ neexistuje ich oficiálna spoločná platforma.

Spojené štáty strácajú politickú a ekonomickú dominanciu na svetovej scéne, ako i podporu latinskoamerických štátov na vytvorenie zóny voľného obchodu na americkom kontinente. EÚ je zasa postihnutá hospodárskou astmou, politickou rozorvanosťou a rozdielnymi náhľadmi členských štátov na budúci vývoj v Európe. Čína a India získavajú čoraz väčší ekonomický a politický vplyv vo svete. Japonsko chytilo druhý hospodársky dych. Rusko zistilo, že obrovské energetické zdroje a surovinové zásoby mu napomôžu v úsilí znovu nadobudnúť globálne ekonomické a politické postavenie. Výsledkom týchto trendov môže byť iba multipolárny svet, v ktorom USA a EÚ už nebudú v stave určovať globálnu agendu a rozhodovať o hlavných smeroch medzinárodnej politiky. V takomto svete nemá americký zahraničnopolitický unilateralizmus žiadne šance na úspech, skôr môže očakávať rôzne zložité konfrontácie s rastúcim politickým odporom, rôznymi protikoalicami a konkurenčnými

hospodársko-politickými koncepciami k liberálnej demokracii. Výzvy budúcnosti v multipolárnom svete môžu USA zvládnuť iba v úzkom partnerstve s EÚ a v spolupráci s OSN, Ruskom, Japonskom a vynárajúcimi sa novými regionálnymi mocnosťami – Čínou, Indiou a Brazíliou.

Uvedené skutočnosti si uvedomili aj americkí občania počas novembrových volieb do Kongresu a za guvernérov štátov, ktoré sa pre vládnucich republikánov stali politickou katastrofou. Po kongresových voľbách Európa i svet netrpezlivo očakávajú zásadné zmeny v zahraničnej politike USA. Okrem nezvládnutej vojny v Iraku, ide aj o Kjótsky protokol o znižovaní skleníkových plynov a americkú väznicu na kubánskom Guantanáme, ktorá odporuje medzinárodnému právu a treba ju zatvoriť. Prvé nádejné kroky k zmene kurzu americkej zahraničnej politiky sa už objavili. Po odstúpení ministra obrany D. Rumsfelda, mimoriadne nepopulárneho v Európe, padla aj „betónová hlava“ cholerického sarkastu J. Boltona, konfliktného veľvyslanca USA v OSN. Nádejnou sa ukazuje tiež iniciatíva demokraticko-republikánskej komisie v novom Kongrese, ktorá vypracovala a predložila v decembri prezidentovi Bushovi kritickú analýzu jeho politiky v Iraku a jej hrozivý dosah na USA. V duchu odporúčaní Kongresu sa očakáva nový prístup k riešeniu irackej krízy. Črtá sa názorová zhoda, že Blízkemu a Strednému Východu by viac prospelo, ak by sa do riešenia problémov regiónu podarilo zapojiť Irán i Sýriu a nie sa spoliehať iba naivné hľadanie akéhosi irackého Pinocheta.

Európa je stále rozdelená pokiaľ ide o americkú inváziu v Iraku a nie je tak politická vôľa angažovať tam NATO. Cyklus preventívnych vojen a unilateralizmu sa skončil veľkým fiaskom pre USA a preto sa musí začať nová etapa, v ktorej bude mať veľkú zodpovednosť aj EÚ. Hojenie rán, ktoré poznačili transatlantické partnerstvo, si želá aj Brusel. Dôraz kladie na liberalizáciu svetového obchodu. Je preto dôležité, aby americká strana obnovila záväzok a pokračovalo sa v obchodných rokovaníach v katarskej Dohe, pretože je to mimoriadne dôležité pre svetovú ekonomiku. Spojené štáty sa azda s EÚ teraz viac zblížia, ale vôľa nechať za sebou staré spory ešte nie je zárukou nájdenia spoločnej a účinnej stratégie. Pri riešení medzinárodných politických a bezpečnostných problémov bude Washington nútený oveľa viac a zodpovednejšie načúvať hlasom z vonka. Vytvárajú sa tak vhodné predpoklady na zásadnú revíziu zahraničnej politiky USA. Dúfajme, že si to s plnou vážnosťou uvedomujú i súčasní kongresoví víťazi v nastávajúcom boji o Biely dom.

Ing. Pavol H r i v í k, CSc.

Osobnosti

Patrícia Aburdenová

Našu galériu vynikajúcich osobností z ekonomickej

oblasti dnes obohacujeme o svetoznámu autorku a spoluautorku kníh – bestsellerov o megatrendoch – Patriciu Aburdenovú.

Táto výnimočná žena prešla od novinárskeho postu v známom časopise FORBES od r. 1978 do edukačnej oblasti na Radcliffe College v Cambridge v Massachusetts v USA v r. 1993. Od roku 1997 sa zaoberá a prednáša problematiku informačnej spoločnosti, vodcovstvo v informačnej ekonomike a samoorganizáciu, budúcnosť korporácií a pôsobenie žien v manažmente a vo funkcií lídrov. Jej popularita stúpala pri vydaní kníh v poluautorsrve s J. Naisbittom: Re-Inventing the Corporation. Transforming Your Job and Your Company for the New Information Society (1985), Megatrends for Women (1992) i ďalších. Aburdenová prednášala na mnohých miestach USA, v Kanade, Európe, Južnej Amerike, Austrálii a v Pacifickom oblúku. Ocením jej diela sú, o. i., štyri čestné doktoráty.

Skutočne svetový úspech zožala Aburdenová, spolu so svojim bývalým manželom a spolupracovníkom Johnom Naisbittom, za vari najznámejšiu knihu v danej oblasti – Megatrendy 2000 Desiat' nových smerov na deväťdesiate roky - Megatrends : Ten new directions transforming our lives. New York, Warner Books 1982 . Vydaná bola v 32 štátoch a vyšla aj v slovenčine, vo vydavateľstve Bradlo, Bratislava 1992.

Aburdenová vzácnne prehľbuje skúmanie megatrendov s výraznejším úklonom do sociálnej polohy. V roku 2005 obohatila ekonomickú vedu knihou Megatrends 2010: The Rise of Conscious Capitalism - Megatrendy 2010 - Cesta uvedomelého kapitalizmu. Prináša v nej náčrt sociálnych, ekonomických a duchovných trendov transformácie slobodného podnikania. Kniha obsahuje charakteristiku siedmich nových trendov, ktoré by, podľa autorky, mali zmeniť spôsoby ako „Žiť, Pracovať a Investovať“. Nie všetky ohlasy na toto dielo sú prirodzené, súhlasné. Je originálne zúžením záberu, prehĺbením a istým optimizmom pohľadu do budúcnosti zo sociálnych aspektov. Aj pri kritických hodnoteniach knihy však rezonuje: ak chcete nadobudnúť plný obraz ('Big Picture') o nastávajúcich zmenách ďalšieho vývoja a podmienok pre podnikanie – toto je kniha pre vás.

Redakcia

Recenzia

Ing. Pavol Hrivík, CSc. – monografia **Spoločný a vnútorný trh**

Po vydaní dvoch dielov Strategických štúdií Európskej únie sa ich autor - Ing. Pavol Hrivík, CSc. – predstavuje odbornej verejnosti monografiou **Spoločný a vnútorný trh Európskej únie**. V tomto pozoruhodnom diele výstižne prezentuje výsledky hlbšieho skúmania

historického, ekonomického, politického a právneho vývoja trhu všeobecne, no najmä v rámci Európskej únie. V prijateľnom členení do dvanástich kapitol má čitateľ možnosť sledovať systematický vývoj faktorov, subjektov, pôsobenie a dôsledky integračných tendencií vo vnútornom a spoločnom trhu ÚNIE.

V úvodnej kapitole Hrivík obohacuje pohľad na historikum európskych integračných procesov, keď nás uvádza do počiatkov a princípov paneurópskeho hnutia, často opomínaného zástoja BENELUXU až po Schumann-Monetov projekt a jeho aplikáciu. V kapitolách o formovaní spoločného trhového priestoru, základných atribútoch vnútorného trhu a kľúčových politikách spoločného trhu máme možnosť poznať nielen právne rámce, problémy tokov tovarov, služieb, kapitálu a osôb, ale aj obmedzenia. A v následných kapitolách kľúčové politiky na riešenie týchto problémov, vrátane ochrany hospodárskej súťaže. Primeraná pozornosť je v práci venovaná regionálnej, technologickej a inovačnej politike. K nosným kapitolám sa radí politika vonkajších vzťahov EÚ s ďalšími svetovými regiónmi – Stredomorím, Afrikou, Latinskou Amerikou a Áziou, bohato ilustrovaná faktograficky. Záverečné kapitoly prinášajú podnetné informácie a stanoviská autora k inštitucionálnym a právnym aspektom spoločného i vnútorného trhu Európskej únie. Pozitívom tejto práce je aj to, že autor prehľbuje skúmanie nielen problémov samotného trhu ale aj jeho vývoj a modifikácie v procesoch globalizácie a regionalizácie.

Opodstatnene sa v práci poukazuje na časté nedôslednosti pri používaní odborných termínov „spoločný trh“, „jednotný trh“, „vnútorný trh“, na potrebu poznania a akceptovania ich diferencovaného obsahu (často sa chápu ako synonymá) v teoretickej i praktickej polohe.

Prínosom tejto knihy sú vyargumentované pozície autora celkove a osobitne v 6. kapitole o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike (formovanie, potreba reforiem) a v 8. kapitole – Stredná Európa v kontexte európskej integrácie. Dotýka sa tu niektorých stále nedostatočne prepracovaných tém, akými sú: stredo európsky trhový priestor, národné a európske v SE,

Hrivíkova monografia „Spoločný a vnútorný trh Európskej únie“ predstavuje pre slovenského čitateľa výnimočne komplexnú informáciu o vývoji európskeho trhu až po jeho súčasný stav. Takáto kniha o trhu EÚ doteraz v SR nebola publikovaná. Zachytáva spoločný a vnútorný trh EÚ v čo najširšom spektre relevantných charakteristík.

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

podstatnú časť HDP. Značný rozvoj zaznamenalo aj poľnohospodárstvo a služby. V súčasnosti je Ukrajina producentom celého radu výrobkov, ktoré sú schopné konkurencie aj na medzinárodnom trhu a disponuje značným počtom unikátnych technológií a má rozpracovaný celý rad vedeckých výskumov, realizácia ktorých odhalí nové možnosti pre svoj vlastný i svetový pokrok.

Ukrajina je bohatá na nerasty. Ale zásoby nerastných surovín vo väčšine prípadov buď nie sú preskúmané, alebo nie sú prístupné kvôli nedostatku potrebných technológií. Na Ukrajine je rozvinutý hutnícky priemysel, na ktorý nadväzuje ťažké strojárstvo s výrobou zariadení pre bane, hutnicke závody a energetiku, ďalej výroba lodí, lokomotív, vagónov, lietadiel, autobusov, traktorov aj automobilov. Podstatný je aj chemický priemysel, ktorý má taktiež dostatok surovín a sústreďuje sa predovšetkým na výrobu umelých hnojív. Úspechy v poslednom čase dosahuje ukrajinský farmaceutický priemysel. Významnou a najziskovejšou časťou ukrajinského priemyslu je vojenská výroba. Dôležitým prvkom priemyslu je, samozrejme, výroba elektrickej energie. Priemysel Ukrajiny je zložitým komplexom so všetkými odvetvami typickými pre moderný priemysel. Priemysel republiky sa skladá z približne 300 odvetví a má pasívnu bilanciu. Na tvorbe HDP sa podieľa 40 %.

Ukrajina je potravinovo sebestačná, exportuje veľké množstvá pšenice, repky olejnej, slnečnice, kukurice a cukrovej repy na zahraničné trhy. Uvedené plodiny sú zároveň najpestovanejšími. V západnej časti krajiny prevláda chov dobytka. Poľnohospodárstvo sa na HDP podieľa 14 %. V súčasnosti má výrazný vplyv pre vývoj ekonomiky Ukrajiny zabezpečenie konkurencieschopnosti jej poľnohospodárskej produkcie. Toto treba dosiahnuť spolu so zmenšením štátnej podpory poľnohospodárskeho sektora. Zatiaľ všetky produkty, aj tie ktoré majú najvyššiu kvalitu, nezodpovedajú medzinárodným štandardom.

Mohlo by sa zdať, že životná úroveň na Ukrajine sa výrazne zlepšila, nie je to však celkom pravda. V Kyjeve alebo na Kryme sú platy niekoľkonásobne vyššie a aj životná úroveň je v mestách oproti vidieku neporovnateľná. Existuje tzv. priepastný sociálny rozdiel medzi metropolou a vidiekom. Veľkým problémom Ukrajiny je skrytá nezamestnanosť.

Služby sa podieľajú na tvorbe HDP Ukrajiny 46 %. Ceny poskytovaných služieb na Ukrajine sú v porovnaní so západnou Európou oveľa vyššie. To sa týka hlavne hotelov, reštaurácií a zábavných stredísk. Kvalita služieb je priamo úmerná cenám. Napriek tomu služby poskytované v drahých hoteloch nedosahujú ani bežný štandard (s výnimkou Krymu).

Významným faktorom Ukrajiny je aj jej geostrategická poloha medzi dodávateľmi ropy a zemného plynu z Ruska, centrálnej Ázie a Kaspického regiónu

Greššová

Mladí a veda

Ekonomický rozvoj Ukrajiny v súčasnosti

Ukrajina má značný ekonomický potenciál. Najdôležitejšia oblasť je priemyselná výroba, ktorá vytvára

a odberateľmi v Európe. Tým sa z Ukrajiny stáva významný geostrategický partner medzi týmito krajinami, ktorý slúži ako dôležitý a významný tranzitný uzol v dodávkach ropy a zemného plynu.

Ministerstvo hospodárstva Ukrajiny v októbri 2006 revidovalo svoje prognózy. Zatiaľ čo pred tým hovorilo o raste HDP v roku 2006 na úrovni 2,6 %, nová predpoveď počítá so 6 %. V tomto roku vláda očakáva rast na úrovni 6,5 %. Hospodársky rast Ukrajiny sa v porovnaní s 2. kvartálom roku 2006 zrýchlil vďaka rastu vývozu, na ktorý je hospodárstvo krajiny orientované. Export dokázal kompenzovať aj rast cien plynu. Ekonomika krajiny profitovala predovšetkým zo zlepšenia situácie na svetových trhoch ocele a chemikálií. V priebehu prvých deviatich mesiacov tohto roka dosiahol medziročný rast ekonomiky krajiny 6,2 % v porovnaní s 2,8 % v rovnakom období vlani.

Zahrančné investície Ukrajinu, napriek vysokému hospodárskemu rastu, naďalej obchádzajú. Priame zahraničné investície na Ukrajinu dosahujú podľa Viedenského inštitútu pre medzinárodné ekonomické štúdie (WIIW) najnižšiu hodnotu zo všetkých európskych krajín.

Ing. Mária Greššová

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta medzinárodných vzťahov

Európska únia

ŠTARTUJE NEMECKÉ PREDSEDNÍCTVO EÚ

Milko

Nemecká spolková kancelárka Angela Merkelová a jej ministri potvrdili pred nadchádzajúcim predsedníctvom Nemecka v EÚ svoju podporu pre návrh Ústavnej zmluvy. Nemecká šéfka vlády prisľúbila znovu oživiť uviaznutý ratifikačný proces a oznámila, že 25. marca 2007, keď si budú v Berlíne pripomínať 50. výročie

podpísania Rímskej zmluvy, príde s „berlínskou deklaráciou“, ktorá redefinuje ciele a hodnoty EÚ.

Nemecké predsedníctvo v EÚ má svoje motto: „Gemeinsam gelingt Europa.“ („Spoločne môže Európa uspieť.“). Hlavnými prioritami predsedníctva sa stáva energetická bezpečnosť a boj proti zmene podnebia.

Merkelová tiež vyhlásila, že Európa potrebuje definovať svoje hranice, ale tieto „by sa nemali stať ďalšou železnou oponou“. Prostredníctvom silnej susedskej politiky, dodala Merkelová, by mala EÚ ponúknuť bezpečnosť a prosperitu, založenú na spoločných hodnotách krajín, ktoré s EÚ hraničia. Spolková kancelárka zaslala tiež varovanie Turecku, ktoré by sa podľa nej malo posunúť ďalej v cyperskej otázke, v opačnom prípade by mohla uvažovať o suspendovaní niektorých negociačných kapitol s Tureckom.

Aby EÚ zabezpečila kontinuitu svojej rozvojovej politiky vypracovalo Nemecko, Portugalsko a Slovinsko ako krajiny, ktoré v nasledujúcich 18-tich mesiacoch povedú EÚ “18 mesačný program nemeckého, portugalského a slovinského predsedníctva”.

Dokument stanovuje spoločný program nemeckého, portugalského a slovinského predsedníctva na obdobie od januára 2007 do júna 2008. Program sa uvádza v troch častiach. Prvá časť obsahuje strategický rámec programu a stanovuje ho v širšom kontexte s osobitným ohľadom na perspektívu dlhodobějších cieľov, ktoré prechádzajú na nasledujúce predsedníctva. Z tohto dôvodu a v súlade s revidovaným rokovacím poriadkom Rady sa o tejto časti uskutočnili porady s budúcim francúzskym, českým a švédskym predsedníctvom. Druhá časť obsahuje zoznam konkrétnych priorít troch predsedníctiev pre každú oblasť politiky a tretia časť je komplexným programom a vymedzuje otázky, ktoré sa majú riešiť počas 18-mesačného obdobia.

Tri predsedníctva budú navzájom úzko spolupracovať s cieľom čo najlepšie dosiahnuť ciele stanovené v programe. Na tento účel budú spolupracovať aj s inými inštitúciami Európskej únie, najmä s Komisiou a Európskym parlamentom na základe ich príslušných právomocí.

Prioritami pre Úniu v najbližších rokoch sú:

1. *Budúcnosť Únie*, 2. *Lisabonská stratégia: zabezpečenie jej komplexného vykonávania v jej hospodárskom, sociálnom a environmentálnom rozmere*, 3. *Posilňovanie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti* a 4. *Posilnenie vonkajšej úlohy EÚ v oblastiach bezpečnosti, rozvoja a hospodárskych vzťahov*.

V budúcich číslach si jednotlivé priority bližšie priblížime.

Ivan Milko,
1/07
podpredseda Rady NEZES

